

รายงานการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ชาติ
การพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย
พ.ศ. 2550-2554

ยุทธศาสตร์ที่ 5
การคุ้มครองภูมิปัญญาไทย
ด้านการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์แผนไทย

เสนอ
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

โดย
สถาบันสุขภาพวิถีไทย
Thai Health Institute (THI)

การศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ
การพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย พ.ศ. 2550-2554
ยุทธศาสตร์การคุ้มครองภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทย

บทสรุปผู้บริหาร

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การคุ้มครองภูมิปัญญาไทยด้านการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์แผนไทย ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติฯ ควรมุ่งเน้นเป้าหมายในเรื่องเครือข่ายเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพ (Bio-piracy) และการจัดตั้งระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาไทย เนื่องจากมีความสำคัญเร่งด่วนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และจะเป็นฐานของการดำเนินงานในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

เครือข่ายเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพ ควรมีการดำเนินงานใน 2 ระดับ คือ เครือข่ายในระดับพื้นที่ และเครือข่ายในระดับส่วนกลาง โดยมีการทำงานเชื่อมโยงประสานกัน กิจกรรมการดำเนินงานประกอบด้วย การจัดทำโครงการนำร่องเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพร่วมกับเครือข่ายหมอพื้นบ้าน ดำเนินการในลักษณะพื้นที่นำร่องเป็นต้นแบบเพื่อการเรียนรู้ นำไปขยายผลในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป การจัดทำความร่วมมือเป็นทางการระหว่างกรมการแพทย์แผนไทยฯ กับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเพื่อเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพ โดยต้องมีการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความเข้าใจ การเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้านความหลากหลายทางชีวภาพ การกำหนดจัดรูปแบบกิจกรรมเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพให้เหมาะสมกับสภาพภูมินิเวศของแต่ละพื้นที่ และกิจกรรมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพในส่วนกลาง โดยมุ่งเน้นเป้าหมายหลักไปยังสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านการแพทย์แผนไทย เพื่อเสริมประสิทธิภาพกลไกการตรวจสอบเฝ้าระวังที่ดำเนินงานอยู่ของกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ

สำหรับในด้านการพัฒนาเครือข่ายฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาการแพทย์ มีกิจกรรมหลักประกอบด้วย กิจกรรมการรวบรวมจัดทำ “แผนที่ภูมิปัญญาในระดับชุมชน” ซึ่งได้มีการดำเนินงานอยู่แล้วในหลายพื้นที่ โดยควรส่งเสริมขยายผลไปยังพื้นที่ที่ยังไม่ได้ดำเนินการ และจัดเก็บข้อมูลเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล กิจกรรมการพัฒนาฐานข้อมูลโดยให้สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายเฝ้าระวังในระดับท้องถิ่น ให้องค์กรเครือข่ายในระดับท้องถิ่นสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลเพื่อเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานในด้านต่างๆ ได้ รวมทั้งการเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพในระดับพื้นที่ และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดทำพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาการแพทย์กับประเทศอินเดีย ซึ่งมีความก้าวหน้าในการพัฒนาฐานข้อมูลที่เรียกว่า “Traditional Knowledge Digital Library” (TKDL)

Executive Summary

In mobilizing the strategy on Thai traditional knowledge protection (local medical and Thai traditional medical) under the national strategy plan, the establishment of Bio-piracy network and traditional knowledge database should be high priority targets because these will be important tools to protect and resolve the existing problem and will benefit for other targets.

The Bio-piracy network should operate in 2 levels, local area network and national network, which coordinate each other. In order to achieve the priority targets, many activities should be implemented including a pilot bio-piracy learning model in cooperation with folk medical network and local educational institutions, biodiversity laws training and bio-piracy surveillance establishment. The national bio-piracy network should operate closely with educational institutions which have thai traditional medicine curriculum in order to strengthen the existing surveillance mechanism implemented by Department for Development of Thai Traditional and Alternative Medicine.

The main activities for Thai traditional medicine database development are as following ; community traditional knowledge map survey and extension, database design and development in connection with bio-piracy network at local level and experience exchange with relevant agencies of India emphasizing on Traditional Knowledge Digital Library (TKDL.).

การศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ
การพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย พ.ศ. 2550-2554
ยุทธศาสตร์การคุ้มครองภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทย

บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2550 ให้ความเห็นชอบ “แผนยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย พ.ศ. 2550 -2554” ตามที่กระทรวงสาธารณสุขเสนอ เพื่อใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติที่กำหนดทิศทางและบทบาทของการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในระบบสุขภาพของประเทศ และเป็นเครื่องมือทางการบริหารที่สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดำเนินงาน แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปลายปี 2550 ทำให้การผลักดัน ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย มิได้เป็นไปตามแผนงานและกรอบเวลาที่กำหนดไว้

เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย (ยุทธศาสตร์ที่ 5) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย (พ.ศ.2550 – 2554) ไปสู่การปฏิบัติ โดยเป็นการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัญหาของการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย (การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์แผนไทย) สถานภาพการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การคุ้มครองภูมิปัญญาไทยสู่การปฏิบัติ

1. สถานการณ์ปัญหาด้านการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย

ประเทศไทยมีภูมิปัญญาที่พัฒนาสั่งสมอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ เป็นฐานต้นทุนทางสังคมเดิม มีนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชนท้องถิ่น ที่ทำงานเรื่องการคุ้มครองภูมิปัญญาไทยมาเป็นระยะเวลานานอย่างต่อเนื่อง เป็นฐานที่เข้มแข็งสำหรับการขับเคลื่อนงานในอนาคต

อย่างไรก็ตาม มีปัจจัยและเงื่อนไขที่เป็นจุดอ่อนสำคัญของการคุ้มครองภูมิปัญญาไทยอีกหลายประการ ทั้งจากการที่ชุมชนท้องถิ่นในประเทศโลกตะวันออกมีหลักคิดเรื่องการเผยแพร่ภูมิปัญญาความรู้เพื่อเป็นวิทยาทานและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ไม่ได้มุ่งเน้นการหวงกันหรือคุ้มครองเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ในขณะที่สถานการณ์ กติการะหว่างประเทศในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก แต่ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่มี ความเข้าใจและเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ขาดการเก็บรวบรวมบันทึกภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและสืบสานภูมิปัญญา และใช้เป็นเครื่องมือป้องกันต่อสู้กับปัญหาการละเมิด นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม เครื่องมือด้านกฎหมายเพื่อการคุ้มครอง

ภูมิปัญญาไทยก็ยังมียู้อย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาไทยให้สามารถอนุรักษ์ พัฒนาและสืบสานได้อย่างเท่าทันกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ในด้านกฎหมาย มีปัญหาความไม่เข้าใจของนักกฎหมายและองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย ซึ่งมักยึดถือใช้ระบบกรรมสิทธิ์แบบตะวันตก ขาดความเข้าใจเรื่องสิทธิชุมชนท้องถิ่น ระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชนหรือสิทธิเชิงซ้อน ทำให้การพัฒนาและผลักดันการออกกฎหมายเป็นไปได้อย่างล่าช้า มีอุปสรรคอยู่มาก นอกจากนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมากเป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นจากรากฐานความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่อยู่ร่วมกันในภูมิภาค ยากที่จะแบ่งแยกตัดสินว่าเป็นภูมิปัญญาของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเด็ดขาด ปัญหาในขณะนี้ คือ ยังขาดเครื่องมือและกลไกการประสานในระดับภูมิภาคเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันของประเทศสมาชิก¹

สำหรับสถานการณ์ที่เป็นภัยคุกคามต่อภูมิปัญญาไทย มีปัญหาสำคัญในเรื่องการฉกฉวยนำสมุนไพร ทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาไทยไปใช้ประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรมโดยบริษัทธุรกิจข้ามชาติ (ที่เรียกกันว่า ปัญหาโจรสลัดชีวภาพ หรือ Bio-piracy) ตัวอย่างกรณีที่เคยเกิดขึ้น เช่น กรณีเปิ้ลน้อย กรณีกวาวเครือ กรณีข้าวหอมมะลิ เป็นต้น ปัญหาสำคัญที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตเป็นปัญหาผลกระทบจากข้อเรียกร้องของประเทศอุตสาหกรรมในการเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) โดยเฉพาะในกรณีประเทศสหรัฐอเมริกา และกรณีสหภาพยุโรป ในประเด็นเรื่องการเพิ่มระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งจะมีผลกระทบในทางลบต่อการคุ้มครองภูมิปัญญาไทยด้านสุขภาพ และการกำกับดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพและสมุนไพร หากไทยต้องยอมรับตามข้อเรียกร้องดังกล่าว²

2. แนวคิดหลักของยุทธศาสตร์การคุ้มครองภูมิปัญญาไทย

ในการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่ง แต่ลำพังเพียงการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือคุ้มครองภูมิปัญญาไทยนั้น นอกจากจะมีปัญหาในแง่ความไม่ครอบคลุมต่อประเด็นปัญหาที่มีอยู่แล้ว ในบางกรณีตัวกฎหมายบางฉบับอาจกลายเป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่อการอนุรักษ์คุ้มครองพัฒนาและสืบสานภูมิปัญญาไทยด้วย ตัวอย่างเช่น

¹ บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ และ เจษฎา โทณะวณิก. 2547. กฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น. ใน สุวิทย์ วิบุลย์ผลประเสริฐ และประพจน์ เกตุธำมาศ บรรณาธิการ, ภูมิปัญญาไทยสุขภาพวิถีไทย : ผลการศึกษาห้าประเด็นหลัก. การประชุมวิชาการประจำปีการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และการแพทย์ทางเลือก พ.ศ.2547.

² ดูรายละเอียดผลกระทบของความตกลง FTA ต่อการคุ้มครองภูมิปัญญาไทยได้ใน สถาบันธรรมชาติเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. 2550. การศึกษาทบทวนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Review)

เพื่อเตรียมความพร้อมในการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-สหรัฐอเมริกา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ข้อจำกัดเรื่องอายุการคุ้มครองวรรณกรรมภายใต้ระบบลิขสิทธิ์ เนื่องจากมีอายุการคุ้มครองตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์บวกกับอีก 50 ปีภายหลังจากที่ผู้สร้างสรรค์เสียชีวิตแล้ว แต่สำหรับวรรณกรรมที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยที่ถือเป็นงานดั้งเดิมจริง ๆ ไม่ได้เป็นการคัดลอกใหม่หรือนำกลับมาเขียนซ้ำ โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นงานที่มีอายุนับร้อยปี ดังนั้นการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานเหล่านั้นก็ได้หมดลงไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีงานทางด้านการแพทย์แผนไทยอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้จดบันทึกไว้ที่ใดเลย การจะได้รับการคุ้มครองในฐานะเป็นวรรณกรรมจึงยังขาดหลักฐานที่จะเป็นวัตถุแห่งสิทธิภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์

ดังนั้น สำหรับยุทธศาสตร์คุ้มครองภูมิปัญญาไทยจึงมีแนวทางการคุ้มครองโดยการใช้มาตรการทางกฎหมาย และการใช้มาตรการและกลไกอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการคุ้มครองป้องกันการนำเอาภูมิปัญญาไทยไปใช้ประโยชน์โดยไม่เป็นธรรมหรือไม่เหมาะสม และเพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนา สืบสานภูมิปัญญาไทยได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีการรับรองสถานะในทางกฎหมาย

3. วัตถุประสงค์หลัก

วัตถุประสงค์หลักของยุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย คือ “ สังคมไทยมีศักยภาพในการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย เพื่อไม่ให้ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม ”

4. เป้าหมายการดำเนินงาน

เป้าหมายเชิงรูปธรรมของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองภูมิปัญญาไทยมี 6 ประการ ได้แก่

- (1) มีแผนที่ภูมิปัญญาไทยในระดับชุมชน
- (2) มีระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาไทยและเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์กับสำนักงานสิทธิบัตรในต่างประเทศ
- (3) มีเครือข่ายเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพ (Bio-piracy Watch)
- (4) ปรับปรุง พัฒนา และบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย
- (5) มีกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญา
- (6) ประเทศไทยมีบทบาทเชิงรุกในเวทีเจรจาระหว่างประเทศ

5. มาตรการ/แนวทางการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย

ในการคุ้มครองภูมิปัญญาไทยด้านการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย 4 มาตรการ ได้แก่

- (1) การสร้างความเข้าใจและความรู้เท่าทันแก่สังคม
- (2) การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นในการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย

- (3) การปรับปรุงและพัฒนากลไกในการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย
- (4) การสร้างบทบาทเชิงรุกของไทยในเวทีเจรจาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย

6. กระบวนการและแนวทางขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติฯสู่การปฏิบัติ

ในการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การคุ้มครองภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติฯ สู่การปฏิบัตินั้น สถาบันสุขภาพวิถีไทยได้เป็นหน่วยงานแกนหลักในการประสานกับหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ องค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภายใต้โจทย์ร่วมกันว่า “ทำอย่างไรจึงจะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การคุ้มครองภูมิปัญญาไทยไปสู่การปฏิบัติ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้?” โดยได้มีการจัดประชุมในรูปแบบกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) จำนวน 3 ครั้ง ณ ห้องประชุมอาคารทำการสวนกีฬา 2 กระทรวงสาธารณสุข

1. ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2551
2. ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2551
3. ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2551

ในการประชุมกลุ่มเฉพาะแต่ละครั้งจะมีนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานคุ้มครองภูมิปัญญาไทยตามที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติฯ เข้าร่วม หน่วยงานภาครัฐที่สำคัญได้แก่ กรมทรัพย์สินทางปัญญา และกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข (รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมโปรดดูในภาคผนวกที่ 1)

ในการประชุมครั้งที่ 1 ผู้เข้าร่วมประชุมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีข้อสรุปร่วมกันว่า ในกระบวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การคุ้มครองภูมิปัญญาไทยไปสู่การปฏิบัติ ไม่ควรเน้นเรื่องความสมบูรณ์ของการจัดทำเอกสารหรือแผนปฏิบัติการตามรูปแบบที่เป็นทางการมากเกินไป แต่ควรมุ่งเน้นการกำหนดแนวทางและกิจกรรมที่จะเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้จริงภายในระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์ชาติฯ ที่เหลืออยู่อีก 3 ปี (พ.ศ.2552 -2554) ตามแนวทางดังกล่าว จึงได้มีข้อสรุปร่วมกันที่จะจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยมุ่งเน้นเป้าหมายเชิงรูปธรรม 2 ประการ ซึ่งมีความสำคัญเร่งด่วนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และจะเป็นฐานของการดำเนินงานในเรื่องอื่นๆ ต่อไป คือ

(หนึ่ง) ให้มีเครือข่ายเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพ (Bio-piracy Watch)

(สอง) ให้มีระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาไทยและเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์กับสำนักงานสิทธิบัตรในต่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 2 ประการข้างต้นนี้ จะส่งผลต่อเนื่องถึงเป้าหมายอีก 3 ประการ คือ เรื่องแผนที่ภูมิปัญญาไทยในระดับชุมชน เรื่องการปรับปรุง พัฒนา และบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย และการสร้างกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญา (โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อต่อไป)

ในการประชุมกลุ่มเฉพาะครั้งที่ 2 และ 3 จึงเป็นการประชุมเพื่อกำหนดรายละเอียดแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 2 ประการตามที่เป็นผลจากการประชุมครั้งที่ 1 คือ การจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพ และการจัดทำระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาไทย

ภายหลังการประชุมกลุ่มเฉพาะทั้ง 3 ครั้ง ได้มีการนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ 5 การคุ้มครองภูมิปัญญาไทยอันเป็นผลมาจากการระดมสมองในการประชุมกลุ่มเฉพาะในการสัมมนาของ “งานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 5” เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2551 เพื่อรับฟังความเห็นจากภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำข้อคิดเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ จากการสัมมนาไปปรับปรุงแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ 5 ให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 แนวทางการขับเคลื่อนเรื่องเครือข่ายเฝ้าระวัง “โจรสลัดชีวภาพ”

เครือข่ายเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพจำแนกออกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับพื้นที่ และระดับส่วนกลาง โดยมีการทำงานประสานเชื่อมโยงกัน

6.1.1 ระดับพื้นที่ เป็นเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพที่อาจเกิดขึ้นในท้องถิ่น จากกิจกรรมการเก็บ การเข้าถึงสมุนไพรและทรัพยากรชีวภาพ หรือภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านโดยมิได้รับอนุญาต หรือมิได้ปฏิบัติตามขั้นตอนในกฎหมายอย่างถูกต้อง เป็นเครือข่ายที่ดำเนินงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายหมอพื้นบ้าน สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ (เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล ฯ)

(1.) สถานการณ์การดำเนินงาน

ในปัจจุบัน มีเครือข่ายหมอพื้นบ้านที่ดำเนินโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านอยู่ในหลายพื้นที่ ตัวอย่างเช่น โครงการเครือข่ายหมอพื้นบ้านภาคอีสาน ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินงานใน 7 จังหวัดภาคอีสาน เช่น สกลนคร

สุรินทร์ มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุบลราชธานี โดยประสานงานร่วมกับ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ในด้านสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น หลายสถาบันมีความตื่นตัวในเรื่องปัญหาโจรสลัดชีวภาพที่มีแนวโน้มจะมาดำเนินงานร่วมกันในเรื่องนี้ได้ แม้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้วยังเป็นความตื่นตัว ความตระหนักในระดับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล มากกว่าที่เป็นการดำเนินงานในเชิงสถาบันหรือองค์กร

นอกจากนี้ ยังมีโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการป้องกันปัญหาโจรสลัดชีวภาพที่ดำเนินงานอยู่ในองค์กรต่างๆ สามารถมีบทบาททำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพได้ เช่น โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ซึ่งในบางพื้นที่ได้มีการเก็บข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอ (DNA Fingerprint) ของพืชสมุนไพรไว้ด้วย ฯลฯ

(2.) แนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

- จัดทำโครงการนำร่องเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพร่วมกับเครือข่ายหมอพื้นบ้าน โดยควรเริ่มในพื้นที่ซึ่งมีความพร้อม (ด้านบุคคล ด้านองค์กร ฯลฯ) ดำเนินการในลักษณะเป็นต้นแบบเพื่อการเรียนรู้ เพื่อการนำไปขยายผลในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

- จัดทำความร่วมมือเป็นทางการระหว่างกรมการแพทย์แผนไทยฯ กับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่มีความตื่นตัว ความตระหนักในปัญหาโจรสลัดชีวภาพ เพื่อเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพ ซึ่งจะเป็นการยกระดับการดำเนินงานจากระดับบุคคลไปสู่ระดับสถาบันด้วย

- กิจกรรมการดำเนินงานในส่วนนี้ประกอบด้วย กิจกรรมการเสริมสร้างความเข้าใจ การเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งที่เป็นความตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายที่เกี่ยวข้องของไทย กิจกรรมเฝ้าระวัง ป้องกันการฉกฉวย นำทรัพยากรชีวภาพ และภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์แผนไทยไปใช้ประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งต้องมีการจัดรูปแบบกิจกรรมการเฝ้าระวังให้เหมาะสมกับสภาพภูมินิเวศ (ป่าบุง ป่าดง ป่าพรุ ป่าชายเลน, ป่าเต็งรัง ฯลฯ) และสภาพความต้องการของแต่ละพื้นที่

- การเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องความตกลงระหว่างประเทศและเรื่องกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับสถาบันการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาโจรสลัดชีวภาพที่เกิดขึ้นผ่านกิจกรรมการวิจัยของสถาบันการศึกษาด้วย ปัญหาโจรสลัดชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยของสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่อาจารย์ นักศึกษา นักวิจัย ขาดความเข้าใจต่อความเปลี่ยนแปลงเรื่องกติการะหว่างประเทศและกฎหมายของไทยเกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพทรัพย์สินทางปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งเรื่องระบบสิทธิในทรัพยากรชีวภาพ เรื่องระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรชีวภาพ ดังนั้น การศึกษาวิจัยจึงกลายเป็นช่องทางของการเกิดปัญหาโจรสลัดชีวภาพได้โดยง่าย

6.1.2 ระดับส่วนกลาง เป็นเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาโรคสลดชีวภาพในระดับชาติและระหว่างประเทศ จากการนำเอาสิ่งประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาไทย ไปจดคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบต่างๆ (สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฯลฯ) โดยมีขอบ มิได้มีการขออนุญาต ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือมิได้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นธรรม ทั้งที่เป็นการจดคุ้มครองในประเทศไทย และในประเทศต่างๆ

(1.) สถานการณ์การดำเนินงาน

การติดตามเฝ้าระวังปัญหาโรคสลดชีวภาพที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน มี 2 ส่วน

ส่วนแรก เป็นความร่วมมือระหว่างกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ กับกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ โดยทุกๆ เดือน ทางกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะจัดส่งข้อมูลคำขอจดสิทธิบัตรที่อาจเกี่ยวข้องกับเรื่องสมุนไพร ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย มาให้ทางกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ ตรวจสอบในเบื้องต้น

อีกส่วนหนึ่ง เป็นการดำเนินงานเฝ้าระวังโดยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ มีการแต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการติดตามและเฝ้าระวังสิทธิภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร” ขึ้นมาโดยคำสั่งของ “คณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย” ซึ่งเป็นคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542 คณะอนุกรรมการฯ ดังกล่าวประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ ประธานคณะอนุกรรมการฯ คือ อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ มีอำนาจหน้าที่หลักในการวางระบบและมาตรการในการดำเนินงานคุ้มครองสิทธิภูมิปัญญาการแพทย์และสมุนไพร การสร้างเครือข่ายการคุ้มครองสิทธิในระบบทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ รวมทั้งดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรที่ถูกนำไปจดสิทธิบัตรต่างๆ ในเชิงวิชาการ และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ที่ 6/2549)

ในการดำเนินงาน จะให้เจ้าหน้าที่ (จำนวน 1 คน) รับผิดชอบการสืบค้นข้อมูลการจดสิทธิบัตรในประเทศต่างๆ เช่น สำนักงานสิทธิบัตรไทย สำนักงานสิทธิบัตรของประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) โดยใช้ชื่อวิทยาศาสตร์ของสมุนไพรเป็นคำสำคัญ (Key Word) ในการสืบค้น ในปัจจุบันได้กำหนดรายชื่อสมุนไพรที่จะทำการสืบค้นไว้ 12 ชนิด เป็นสมุนไพรที่มีคุณค่าความสำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ กระเจี๊ยบ กวาวเครือขาว กระชายดำ ฟาชะลายใจ ชุมเห็ดเทศ ส้มแขก ขมิ้นชัน บัวบก หม่อน ไหลพรึกไทย และลูกประคบ และมีหัตถกรรมอีก 3 รายการ

จากการดำเนินงานสืบค้นข้อมูลการจดสิทธิบัตรในประเทศต่างๆ ได้พบปัญหาและอุปสรรคสำคัญหลายประการ เช่น ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นมีเป็นจำนวนมากแต่ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศที่จะแปลความเป็นภาษาไทยเพื่อนำมาตรวจสอบข้อมูลต่อไป นอกจากนี้

ภาษาที่ใช้ยังมีความซับซ้อน มีการใช้ศัพท์ทางด้านกฎหมายและทางด้านเทคนิคเฉพาะทาง ในกรณีที่พบว่าเป็นภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยหรือสมุนไพร การดำเนินการตรวจสอบด้านวิชาการเพื่อตรวจสอบความใหม่และขั้นการประดิษฐ์ไม่สามารถกระทำได้ในขั้นตอนเดียว เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบขั้นการประดิษฐ์ ขั้นตอนการจดคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของแต่ละประเทศก็มีความแตกต่างกัน ทำให้ยากต่อการตรวจสอบทางด้านกฎหมายว่าอยู่ในช่วงระยะเวลาหรือขั้นตอนใด จะสามารถดำเนินการอย่างไรได้บ้าง เป็นต้น ทั้งนี้ ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คณะอนุกรรมการฯ ได้มีการจัดทำโครงการติดตามและเฝ้าระวังสิทธิภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร โดยมีการจ้างที่ปรึกษาสำนักงานกฎหมายภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของแต่ละประเทศ และมีการจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านเคมีและเภสัชวิทยา เพื่อทำการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรที่ตรวจพบว่ามีนำไปขอรับความคุ้มครองตามระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา³

(2.) แนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

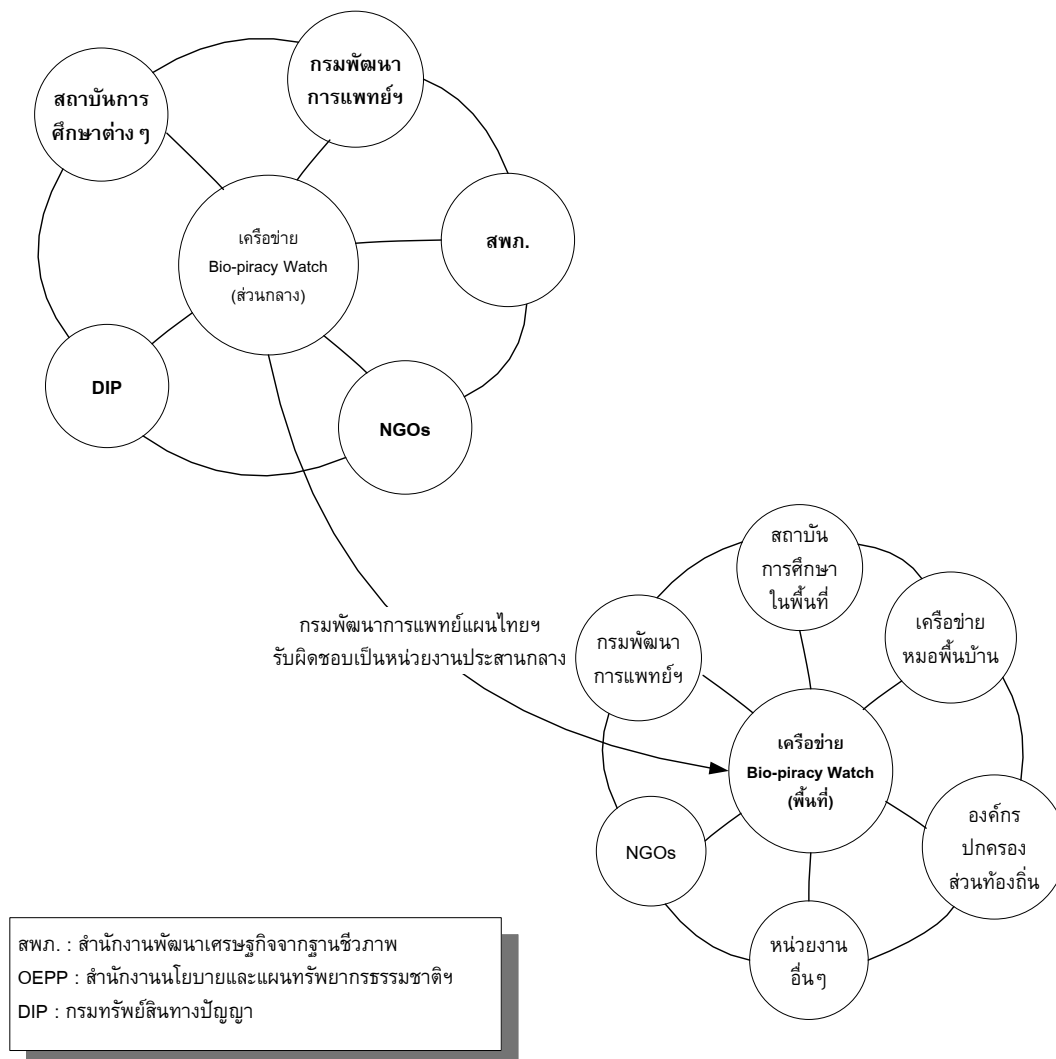
- สร้างหรือขยายเครือข่ายความร่วมมือเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพ โดยมุ่งเน้นเป้าหมายหลักไปยัง “สถาบันการศึกษา” ที่จัดการเรียนการสอนด้านการแพทย์แผนไทย (ในขณะนี้มีอยู่ประมาณ 20 สถาบัน) เพื่อเสริมประสิทธิภาพกลไกการตรวจสอบเฝ้าระวังที่ดำเนินงานอยู่ของกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ

- กิจกรรมการดำเนินงานในส่วนนี้ ควรใช้วิธีเปิดรับสมัครนักศึกษาสามารถร่วมทำงานทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพ (เป้าหมายเบื้องต้นสถาบันละ 2 คน รวม 40 คน) โดยมีคุณสมบัติพื้นฐานในเรื่องความสามารถทางภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการสืบค้นและอ่านข้อมูล จัดกิจกรรมฝึกอบรมด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรและข้อมูลการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในด้านต่างๆ ให้กับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ และจัดวางระบบการตรวจสอบเฝ้าระวังโจรสลัดชีวภาพ เชื่อมโยงระหว่างหน่วยต่างๆ ที่ร่วมโครงการ

- นอกเหนือจากการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังร่วมกับสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านการแพทย์แผนไทยแล้ว ยังมีองค์กรพัฒนาเอกชนอีกหลายองค์กรที่มีศักยภาพสนับสนุนการทำงานในเรื่องนี้ได้ เช่น มูลนิธิชีววิถี (BioThai) มูลนิธิเกษตรกรรมทางเลือกแห่งประเทศไทย เป็นต้น (โปรดดูภาพที่ 1 ประกอบ)

³ คณะอนุกรรมการติดตามและเฝ้าระวังสิทธิภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร. เอกสารประกอบการประชุมคณะอนุกรรมการฯ ครั้งที่ 1/2549 . วันที่ 19 กันยายน 2549.

ภาพที่ 1 : เครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพในส่วนกลางและพื้นที่



6.2 เป้าหมายเรื่องฐานข้อมูลภูมิปัญญาไทย

6.2.1 สถานการณ์การดำเนินงานในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน มีหลายองค์กรที่มีกิจกรรมการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับเรื่องระบบฐานข้อมูลด้านทรัพยากรชีวภาพ และภูมิปัญญาไทย ตัวอย่างเช่น

- โครงการเครือข่ายหมอพื้นบ้านในภาคอีสาน ดำเนินกิจกรรมจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลหมอพื้นบ้าน-ข้อมูลฐานทรัพยากรที่อยู่ในพื้นที่ ข้อมูลภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ฯลฯ โดยจะมีการจัดเก็บเป็นข้อมูลในระบบแผนที่ทางภูมิศาสตร์ (GIS) ด้วย
- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพร พันธุกรรมพืชในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

■ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยงานประสานกลาง (Focal Point) ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) มีการเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านความหลากหลายทางชีวภาพไว้หลายด้าน

■ กรมทรัพยากรทางปัญญา ได้มีข้อมูลการจดทะเบียน “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” จากการทำเนิงานที่เริ่มต้นในปี 2545 ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการจดทะเบียนข้อมูลไว้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (หนึ่ง) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น เช่น การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม การผลิตผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร การผลิตผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ และการผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ หิน โลหะ แก้ว และอื่นๆ มีข้อมูลการจดทะเบียนอยู่ประมาณ 4 พันรายการ (สอง) ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เรื่องเล่าพื้นบ้าน กวีนิพนธ์พื้นบ้าน ปริศนา พื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนรำพื้นบ้าน ละครพื้นบ้าน จิตกรรมพื้นบ้าน ประติมากรรมพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน สิ่งทอพื้นบ้าน ฯลฯ มีข้อมูลการจดทะเบียนประมาณ 2 พันรายการ

■ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ซึ่งเพิ่งมีการจัดตั้งขึ้นในปี 2550 มีโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของหน่วยงานต่างๆ โดยตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ พ.ศ. 2550 ในมาตรา 7 (4) ได้กำหนดให้สำนักงานฯ มีหน้าที่เก็บรวบรวมและจัดทำบัญชีรายการพืช สัตว์ จุลินทรีย์ ที่มีแหล่งกำเนิดหรือพบได้ในประเทศ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการเป็นฐานข้อมูลและดูแลการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

■ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ มีข้อมูลทะเบียนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยจำนวน 12,887 รายการ (ข้อมูลถึงวันที่ 11 มิ.ย. 2551) แยกเป็นตำรายาแผนไทย 11,373 รายการ และตำราการแพทย์แผนไทย 1,514 รายการ เป็นข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยต่อไป

จากการศึกษาของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (2551)⁴ พบว่า จากการสำรวจองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นจาก Web Site ของกระทรวง กรม กอง ที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีหน่วยงานย่อยในระดับฝ่าย ส่วนงาน กลุ่มงานสถานี และศูนย์ ที่มีการดำเนินงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งสิ้น 3,413 หน่วยงาน

⁴ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2551.โครงการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น. รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

เป็นหน่วยงานราชการมากที่สุดจำนวน 2,409 หน่วยงาน (ร้อยละ 71 ของหน่วยงานทั้งหมด) รองลงมาได้แก่ หน่วยงานการศึกษาจำนวน 933 หน่วยงาน (ร้อยละ 27) และองค์กรเอกชนจำนวน 71 หน่วยงาน (ร้อยละ 2)

6.2.2 แนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

เนื่องจากมีหลายหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย ซึ่งอาจมีการดำเนินงานทับซ้อน เป็นการเสียเวลาและงบประมาณโดยไม่จำเป็น ดังนั้น ควรมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

- สำหรับในด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวมอย่างเป็นระบบ ควรเป็นบทบาทของ **“สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน)”** ทำหน้าที่ในการประสานกำหนดรูปแบบของข้อมูล กำหนดมาตรฐานการเชื่อมต่อข้อมูล ฯลฯ

- ข้อมูลที่เชื่อมโยงในเครือข่ายฐานข้อมูลนี้ควรประกอบด้วย ข้อมูลด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านจุลินทรีย์ รวมทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และภูมิปัญญาในด้านอื่นๆ เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านศิลปกรรม ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ) โดยมีการกำหนดชั้นความลับและระบบป้องกันความปลอดภัย

- ข้อมูลที่จัดเก็บควรสามารถนำไปใช้ได้สำหรับวัตถุประสงค์ใน 3 ด้าน ได้แก่

- (1) เพื่อการคุ้มครองทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญา

- (2) เพื่อการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาโจรสลัด

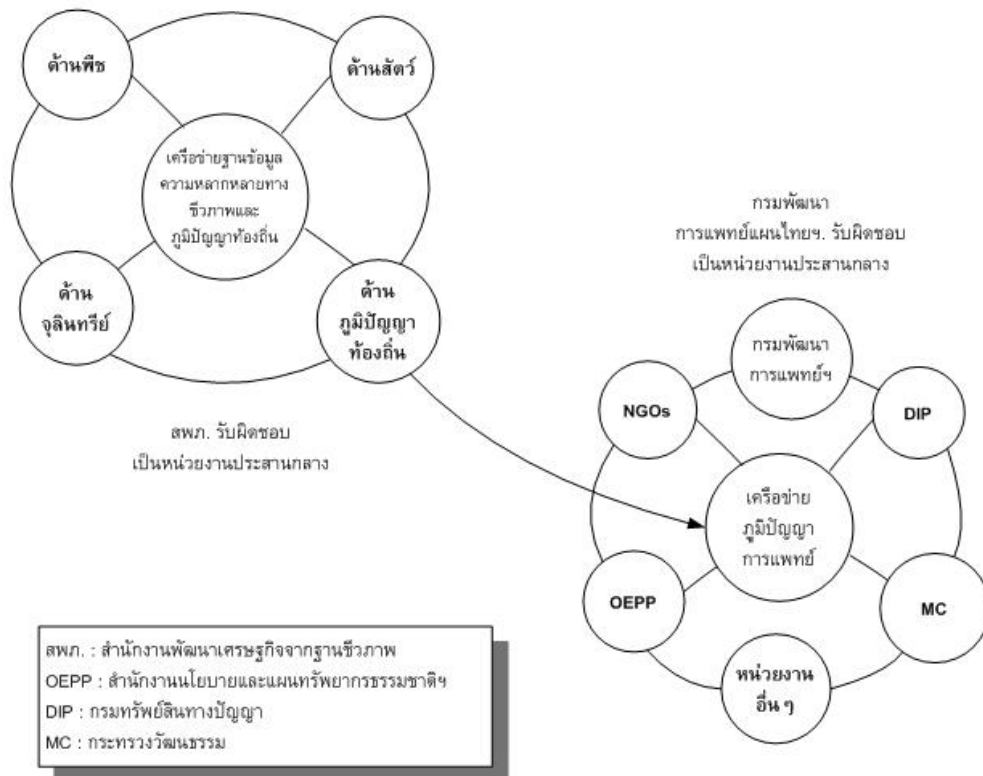
- (3) เพื่อการพัฒนาและต่อยอดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญา

ในการออกแบบการจัดเก็บ รวบรวมข้อมูล และการบันทึกข้อมูลลงในฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานควรพิจารณาดำเนินงานเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ด้านนี้ด้วย

ดังนั้น ข้อพิจารณาในการออกแบบ จัดเก็บฐานข้อมูล จึงมีอยู่ 3 ประเด็นสำคัญ คือ (หนึ่ง) ประเด็นทางด้านเทคนิค ในแง่รูปแบบ มาตรฐานของข้อมูล การเชื่อมต่อระหว่างฐานข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ (สอง) ประเด็นทางด้านเนื้อหา เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ และ (สาม) ประเด็นทางด้านกฎหมาย ในแง่ความสมบูรณ์เพียงพอของข้อมูลที่จะใช้อ้างอิงต่อสู้ในกรณีเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับปัญหาโจรสลัดชีวภาพ ในขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาว่า การเปิดเผย แสดงข้อมูลในระดับเพียงใดจึงจะไม่กระทบกับเงื่อนไขของการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เช่น กฎหมายความลับทางการค้า เป็นต้น

- สำหรับเครือข่ายฐานข้อมูลด้าน **“ภูมิปัญญาการแพทย์”** (การแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้าน) ควรดำเนินงานโดยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานตามกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และมีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องอยู่บ้างแล้ว (โปรดดูภาพที่ 2 ประกอบ)

ภาพที่ 2 : เครือข่ายฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาการแพทย์



- กิจกรรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายฐานข้อมูล “ภูมิปัญญาการแพทย์” ได้แก่
 - กิจกรรมการรวบรวมจัดทำ “แผนที่ภูมิปัญญาในระดับชุมชน” ซึ่งได้มีการดำเนินงานอยู่แล้วในหลายพื้นที่ โดยควรส่งเสริมขยายผลไปยังพื้นที่ที่ยังไม่ได้ดำเนินการ และจัดเก็บข้อมูลเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล
 - กิจกรรมการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ 3 ด้านที่กล่าวข้างต้น ดังนั้น ข้อมูลที่จัดเก็บต้องมีมากกว่าข้อมูลภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ต้องจัดเก็บหรือคุ้มครองตามกฎหมาย (ตำรายาไทย และตำราการแพทย์แผนไทย)
 - กิจกรรมการจัดตั้งระบบฐานข้อมูล โดยให้สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายเฝ้าระวังในระดับท้องถิ่น ให้องค์กรเครือข่ายในระดับท้องถิ่นสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลเพื่อเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานในด้านต่างๆ ได้ รวมทั้งการเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพในระดับพื้นที่
 - กิจกรรมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดทำพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาการแพทย์กับประเทศอินเดีย ซึ่งมีความก้าวหน้าในการพัฒนาฐานข้อมูลที่เรียกว่า “Traditional Knowledge Digital Library” (TKDL) มีการจัดทำแปลเป็น 5 ภาษา ได้แก่ ฝรั่งเศส

อังกฤษ เยอรมัน สเปน และญี่ปุ่น และได้จัดทำความร่วมมือ (MOU) กับสำนักงานสิทธิบัตรของสหภาพยุโรปเพื่อใช้ TKDL ในการตรวจสอบการยื่นคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่อาจเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาของอินเดียที่มีบันทึกอยู่ในฐานข้อมูล TKDL ขณะนี้มีข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูล TKDL (จนถึงเดือนมกราคม 2006) จำนวน 110,000 ข้อมูล (no. of formulations) โดยตั้งเป้าหมายที่จะเก็บข้อมูลให้ได้ 147,500 ข้อมูล⁵

ทางกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ ได้มีกำหนดการที่จะไปศึกษาดูงานที่ประเทศอินเดียในปลายปี 2551 นี้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับอินเดียในครั้งนี้ ควรมุ่งการเรียนรู้เพื่อสามารถนำมาปฏิบัติงานได้จริง โดยเน้นเรื่องแนวทางการพัฒนาเครือข่ายฐานข้อมูลที่ลงสู่ระดับชุมชนท้องถิ่น รูปแบบการเก็บข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการป้องกันปัญหาโจรสลัดชีวภาพในต่างประเทศ แนวทางการดำเนินงานภายหลังมีการตรวจสอบพบการละเมิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า ในแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเรื่องเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพและเรื่องฐานข้อมูลภูมิปัญญาไทย จะมีผลเชื่อมโยงต่อการสนับสนุนเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 5 อีก 3 ประการ คือ เรื่องแผนที่ภูมิปัญญาไทยในระดับชุมชน เรื่องการปรับปรุง พัฒนาและบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย และการสร้างกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญา

โดยกิจกรรมการจัดตั้งและขยายเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาโจรสลัดชีวภาพ จะเป็นประโยชน์ในอีกทางหนึ่งต่อการปรับปรุง พัฒนาประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย สำหรับกิจกรรมการพัฒนาและจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาไทยจะเป็นการสนับสนุนต่อเป้าหมายการจัดทำแผนที่ภูมิปัญญาไทยในระดับชุมชน รวมทั้งการสร้างกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญา โดยเริ่มต้นจากความร่วมมือกับประเทศอินเดีย

(โปรดดูสรุปแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการคุ้มครองภูมิปัญญาไทยในตารางที่ 1)

การดำเนินงานในขั้นต่อไปเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การคุ้มครองภูมิปัญญาไทย ทางกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ ควรเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมหารือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ตามที่ได้ระบุข้างต้น เพื่อร่วมหารือจัดทำโครงการหรือกิจกรรมตามแนวทางขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ได้เสนอไว้ เป็นขั้นการกำหนดรายละเอียดของการดำเนินงาน เช่น กำหนดพื้นที่เป้าหมายการทำงานของเครือข่ายเฝ้าระวังระดับพื้นที่ การจัดหาแหล่งงบประมาณของแต่ละกิจกรรม การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ฯลฯ

⁵ ข้อมูลจาก Web Site ของฐานข้อมูล TKDL (เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 23 กันยายน 2551)

<http://www.tkdil.res.in/tkdil/langdefault/common/Abouttkdil.asp?GL=Eng>

7. งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน

แหล่งงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหัวข้อที่ 6 นี้ อาจมาจาก 3 ช่องทาง

- (1) งบประมาณจากรัฐบาล โดยนำกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางที่กำหนดไว้มาจัดทำเป็นแผนงาน/โครงการเสนอของบประมาณในปีงบประมาณ 2553 หรือ อาจดำเนินงานโดยใช้งบประมาณปี 2552 ภายใต้แผนงานหรือโครงการที่มีความเกี่ยวเนื่องสอดคล้องกับแนวทางขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้
- (2) งบประมาณสนับสนุนจาก “กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย” ซึ่งเป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 ในปีงบประมาณ 2551 มีเงินในกองทุนอยู่ 80 ล้านบาท ในปีงบประมาณ 2552 คาดว่าจะได้รับเงินสนับสนุนกองทุนนี้ประมาณ 150 ล้านบาท
- (3) งบประมาณสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ เช่น กองทุนส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น โดยการจัดทำเป็นข้อเสนอโครงการ (Project Proposal) เสนอไปยังแหล่งทุนที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 1 : แนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

เป้าหมาย	แนวทางการขับเคลื่อน	รูปแบบกิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. เครือข่าย เฝ้าระวังโรค สลดชีวภาพ (Bio-piracy Watch)	<u>1.1 เครือข่ายเฝ้าระวัง ระดับพื้นที่</u> - จัดทำโครงการนำร่อง เฝ้าระวังโรคสลดชีวภาพ ร่วมกับเครือข่ายหมอ พื้นบ้าน โดยเริ่มในพื้นที่ ซึ่งมีความพร้อม ทำเป็น ต้นแบบเพื่อการเรียนรู้ ขยายผล - จัดทำความร่วมมือเป็น ทางการร่วมกับสถาบัน การศึกษาในท้องถิ่น	- กิจกรรมสร้างความเข้าใจ การเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ด้านความหลากหลายทาง ชีวภาพ - กิจกรรมเฝ้าระวัง ป้องกันการ ฉกฉวย นำทรัพยากรชีวภาพ และภูมิปัญญาการแพทย์ไทย ไปใช้ประโยชน์โดยมิชอบ	<u>หน่วยงานหลัก</u> - กรมพัฒนา การแพทย์แผนไทยฯ <u>หน่วยงานสนับสนุน</u> - สถาบันการศึกษาใน ท้องถิ่น เช่น ม.มหาสารคาม - สำนักงานพัฒนา เศรษฐกิจจากฐาน ชีวภาพ
	<u>1.2 เครือข่ายเฝ้าระวัง ระดับชาติและระหว่าง ประเทศ</u> สร้างเครือข่ายความ ร่วมมือเฝ้าระวังโรคสลด ชีวภาพกับ “สถาบันการศึกษา” ที่ จัดการเรียนการสอนด้าน แพทย์แผนไทย	- เปิดรับสมัครนักศึกษาเข้าร่วม ทำงานเป็นอาสาสมัครเฝ้า ระวังโรคสลดชีวภาพ - จัดการฝึกอบรมด้าน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการ สืบค้นข้อมูลทรัพย์สินทาง ปัญญาแก่นักศึกษาที่เข้าร่วม โครงการ - จัดตั้งระบบการตรวจสอบเฝ้า ระวังโรคสลดชีวภาพ และ เชื่อมโยงระหว่างหน่วยต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการ	<u>หน่วยงานหลัก</u> - กรมพัฒนา การแพทย์แผนไทยฯ <u>หน่วยงานสนับสนุน</u> - สถาบันการศึกษาที่ จัดการเรียนการสอน ด้านการแพทย์แผนไทย - กรมทรัพย์สินทาง ปัญญา - สำนักงานพัฒนา เศรษฐกิจจากฐาน ชีวภาพ

หมายเหตุ : เป้าหมายการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม ขึ้นอยู่กับการหารือตกลงกันระหว่าง
หน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน

ตารางที่ 1 : แนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ (ต่อ)

เป้าหมาย	แนวทางการขับเคลื่อน	รูปแบบกิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ
2. ระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาไทย	2.1 เครือข่ายฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น	■ ประสานกำหนดรูปแบบของข้อมูล มาตรการการเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายฐานข้อมูล	<u>หน่วยงานหลัก</u> ■ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ <u>หน่วยงานสนับสนุน</u> ■ หน่วยงานต่างๆ ที่มีฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น
	2.2 เครือข่ายฐานข้อมูลด้าน “ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้าน”	■ การรวบรวมจัดทำแผนที่ภูมิปัญญาการแพทย์ในระดับชุมชน และข้อมูลภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน ■ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านภูมิปัญญาการแพทย์ โดยเชื่อมต่อระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง กับเครือข่ายเฝ้าระวังในระดับพื้นที่ ■ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดทำระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นกับประเทศอินเดีย	<u>หน่วยงานหลัก</u> ■ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ <u>หน่วยงานสนับสนุน</u> ■ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ ■ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ■ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการติดตามและเฝ้าระวังสิทธิภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร. เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ 1/2549 . วันที่ 19 กันยายน 2549. กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.

บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์ และ เจษฎ์ โทณะวณิก. 2547. กฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น. ใน สุวิทย์ วิบุลย์ผลประเสริฐ และ ประพจน์ เกตุราภาศ บรรณาธิการ, ภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย : ผลการศึกษาห้าประเด็นหลัก. การประชุมวิชาการประจำปีการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และการแพทย์ทางเลือก พ.ศ.2547.

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ พ.ศ. 2550

สถาบันธรรมชาติเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. 2550. การศึกษาทบทวนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Review) เพื่อเตรียมความพร้อมในการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-สหรัฐอเมริกา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2551.โครงการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น. รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group)

ครั้งที่ 1

1. นายประพจน์	เกตราภาค	สถาบันสุขภาพวิถีไทย
2. นายปราโมทย์	เสถียรรัตน์	ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย
3. นายพงษ์พิสุทธิ์	จงอุดมสุข	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
4. น.ส. พัชรภรณ์	พัฒนสุตวิวงศ์	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
5. นายภัทร	แจ้งศิริเจริญ	กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ
6. น.ส. นิมมวล	เลาหสุไพศาล	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
7. นางถนอมทรัพย์	ภักดีผล	กองประกอบโรคศิลปะ
8. นางพรรณทอง	พงศ์เสาวภาค	สถาบันแพทย์แผนไทย
9. นายวีระชัย	นพสุวรรณวงศ์	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
10. น.ส. วาฬไพลิน	ช่อวิเชียร	กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
11. นายทศพล	ทั้งสุบุตร	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
12. น.ส. นภาพันท์	ถิอัสตย์	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
13. น.ส. เรืองรอง	บุญยรัตพันธุ์	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
14. น.ส. กุลวดี	เจริญศรี	กระทรวงวัฒนธรรม
15. น.ส. สุภาภรณ์	เจริญศิริโสภาคย์	กระทรวงวัฒนธรรม
16. รศ.ดร. จิราพร	ลิ้มปานานนท์	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17. นายวิฑูรย์	เลี่ยนจำรูญ	มูลนิธิชีววิถี
18. นางสุภา	ไยเมือง	มูลนิธิเกษตรกรรมทางเลือก ประเทศไทย
19. น.ส. รัชณี	จันทร์เกษ	สถาบันสุขภาพวิถีไทย
20. นางดวงกมล	ไต่ลอยสุด	สถาบันสุขภาพวิถีไทย
21. นายอาวุธ	ราชสีห์วรรณ	สถาบันสุขภาพวิถีไทย
22. น.ส. อำไพวรรณ	พลายโก	สถาบันสุขภาพวิถีไทย
23. นายบัณฑิต	เศรษฐศิริโรดม	ผู้ประสานงานชุดโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม

ครั้งที่ 2

1. นายประพจน์	เกตุรากาศ	ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพวิถีไทย
2. นางเรืองรอง	บุญรัตพันธุ์	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
3. นายพงษ์ศักดิ์	พลตรี	กองคุ้มครองพันธุ์พืช
4. นางทัศนีย์	วีระรัตน์	มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน
5. นายปราโมทย์	เสถียรรัตน์	ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย
6. นายบัณฑิต	เศรษฐศิริโรจน์	ผู้ประสานงานชุดโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม
7. นางสาวรัชนี	จันทร์เกษ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพวิถีไทย
8. นายอาวุธ	ราชสีห์วรรณ	สถาบันสุขภาพวิถีไทย
9. นางสาวอำไพวรรณ	พลายโก	สถาบันสุขภาพวิถีไทย
10. นางสาวพัชราภรณ์	พัฒนสุตวิวงศ์	สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

ครั้งที่ 3

1. นายประพจน์	เกตุรากาศ	ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพวิถีไทย
2. นางเรืองรอง	บุญรัตพันธุ์	กรมทรัพย์สินทางปัญญา
3. นายพงษ์เทพ	ลดาเสถียร	สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานความหลากหลายทางชีวภาพ
4. นางกาญจนา	ดีวิเศษ	สถาบันการแพทย์แผนไทย
5. นางสาววาวไพลิน	ช่อวิเชียร	กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
6. นายบัณฑิต	เศรษฐศิริโรจน์	ผู้ประสานงานชุดโครงการพัฒนาความรู้และยุทธศาสตร์ด้านความตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม
7. นายอาวุธ	ราชสีห์วรรณ	สถาบันสุขภาพวิถีไทย
8. นางสาวอำไพวรรณ	พลายโก	สถาบันสุขภาพวิถีไทย
9. นางสาวละอองแก้ว	ลิมป์หวังอยู่	สถาบันการแพทย์แผนไทย
10. นางสาวอรนุช	มะลิลา	มูลนิธิสุขภาพไทย